

Zemun
02.04.2020.
11:45

Iz dubokog razmišljanja trgao ga je zvuk sirene putničkog automobila, koji je pokušavao da se provuče kroz malu, jednosmernu, zemunsku ulicu, nadomak zemunske pijace. U jednom skoku, glasno opsovavši priljubio se uz poluoronuli zid stare zgrade iz čijeg je podrumskog dela dopirao miris buđi i vlage.

„Vidi budalu kako juri! Da se slupaš dabogda majke ti ga...”, prokomentarisao je krezubi ciganin, skupljajući rasute posudice, svećnjake i lampe, koje su prolaznici poobarali, sklanjajući se od mahnitog vozača sa puta.

Nakon mnoštva psovki, pogrda i negodovanja, celokupni nasilno ustrojeni poredak uličnih prodavaca vratio se u normalu.

Na raširenim prostirkama, uglavnom Cigana, koji su skupljali vredne i manje vredne stvari pronađene u kontejnerima, bačene prilikom pražnjenja pokućstva preminulih roditelja od strane potomaka ili novih kupaca

stanova, moglo se doći do mnogih dragocenih stvari i predmeta, poslastica za kolekcionare i numizmatičare. Cigani su pojedina izdanja knjiga, vredna i po nekoliko stotina, pa čak i hiljada evra, iz neznanja utapali za par stotina dinara, tek da podmire dnevne potrebe za litrom rakije ili dve do tri paklice cigareta.

„Kume, šta ti treba da ti Mile pronade, oš’ svećnjak, goblen, čizme, torbu...?“, obrati mu se brkati Ciga, trljajući šake.

Trudio se da ne troši preterano reči, jer ga ništa od toga nije zanimalo. Ispod gomile krša, virio je deo knjige, koju je trebalo spasiti. Podigao je gomilu gluposti sa knjige, da bi u punom svetlu izronila knjiga njegovog kolege po peru, Branislava Jankovića, „Suze Svetog Nikole“.

Ako je nešto umelo da ga razveseli i pričini mu zadovoljstvo onda su to bile knjige, koje je sa pijaca iz različitih delova grada kupovao, upravo na ovakvim mestima, vraćajući im stari sjaj vlažnim maramicama i slažući ih na police njegove privatne biblioteke koju je činio veliki broj izdanja iz različitih vremenskih epoha. Bilo je tu izdanja knjiga iz prve i druge polovine prošlog veka, novijih izdanja, ali i izdanja štampanih sredinom devetnaestog veka i sve to kupljeno za par stotina dinara.

„Koliko je knjiga?“, upitao je.

„Za tebe kume dvesta“, odgovori mu.

Izvadio je iz novčanika dvesta dinara, pruživši ih starom Ciganinu. Zadovoljno je obrisao rukom korice knjige, smestivši je pažljivo u duboki džep svog sivog kaputa.

Krenuo je u suprotnom smeru Beogradske ulice, vraćajući se ponovo ka zemunskoj pijaci. Provlačeći se između dva prolaznika, stežući pritom novčanik u donjem džepu pantalona, sa jedne strane i knjigu u džepu kaputa sa druge strane, nabasao je na prljavu ponjavu, na kojoj mu je, osim nekoliko svećnjaka, čaša i izdanja Nore Roberts, svojim nesvakidašnjim izgledom privukla pažnju knjiga čudnih korica i još ču-dnijeg naziva.

Pokušao je da se priseti da li je već prošao pored, ali nije mogao. „Sigurno je stigla u međuvremenu”, pomislio je. Čučnuo je, uzevši u ruke neuglednu knjigu. Korice jesu bile kožne, ali je koža bila iz delova, ušivana poput rane na telu, umesto konca tankom žicom. Izgledala je pomalo sablasno. Delovi ušivane kože više su podsećali na ljudsku, nego na životinjsku kožu. Činilo mu se da bi presecanjem bakarnih veza oksidirale žice, otvaranjem spojeva, potekla krv.

“UADA LIBER”, glasio je naziv knjige.

„Ukleta knjiga”, promrmljao je čitajući latinski naziv, koji je bio izvezen na prednjoj strani knjige. Nekoliko puta je prešao dlanom preko korica knjige, dok je jagodice svojih prstiju žuljio na neravninama spojeva i izvezenog naziva. Polako je otvorio prednju koricu, zagledan u listove koji su nosili za njega, u tom trenutku,

nepoznatu poruku. Osetio je kako mu se neka čudna jeza provlači telom, penjući se od lumbalnog dela kičme ka vratu, nestajući u ždrelo, dušniku i pljuvačnim žlezdama, da bi blagi osećaj uznemirenosti uzrokovan jezom, polako prerastao u strah. Ni sam nije znao šta ga je to u vezi knjige toliko uplašilo, ali je znao da je mora imati, odmah i sad. Opipao je listove, ali oni nisu bili ni papir, ni papirus, već neka vrsta obrađene kože.

„Bože, da li je istina da je jedna takva knjiga na domak mog poseda?“, prošaputao je tiho.

Znao je da su se u petnaestom, pa i u devetnaestom veku neke od knjiga radile od ljudske kože. Među takvim knjigama bila je i kopija „Justine et Juliette“ Markiza de Sada, čije su korice, kako je mnogo vekova kasnije pokazala analiza, napravljena od kože sa grudi muškarca.

Nikada nije postojala lista antropodermičkih knjiga, knjiga čiji je omot napravljen od ljudske kože, pa ne postoji ni precizan podatak o tome koliko ih u svetu postoji, mada postoje podaci da je koža pogubljenih kriminalaca korišćena za omotavanje spisa sa njihovih suđenja, često iz razloga da bi poslužile kao javno podsećanje na kaznu zbog njihovih dela.

Sve vreme dok je pregledao knjigu, tiho je komentarisao sebi u bradu i osećao nelagodu dodirujući pergamente stranica. Prodavačica ga je pomno posmatrala.

Okrenuo je uvodni, prazni list, pročitavši ispisanu perom godinu izdanja:

Roma 753 bc, Lacijum vetus¹

Srce mu je tuklo toliko jako da mu je puls podstaknut jakim adrenalinskim šokom zagluveo bubne opne ušiju.

„Bože, ovo nije moguće!”, tiho je šaputao. „Ako ovo nije neka šala, ovo bi mogla biti najstarija sačuvana knjiga, ikada.”

„Koolikoo je?”, najzad, gotovo mucajući, upitao je nesigurnim glasom, koji se provukao kroz sasušene usne.

Tek tada obratio je pažnju na prodavačicu koja ga je već gotovo deset minuta posmatrala kako se preznojava i hukće. Gotovo šeretski nasmejala se glasno, odgovorivši mu:

„Vrednost knjige je neprocenjiva. Knjiga i čitalac su dve strane novčića. Ponekad dok misliš da ti kupuješ knjigu, u stvari ona kupuje tebe. Ova knjiga je upravo pazarila. Pazarila je tebe. Pa, reci ti meni, koliko koštaš?”

Zbunjeno je pogledao u neznanku. Pokušao je da proceni koliko ima godina, ali nije mogao. Njeno lice izgledalo je da ima blizu šezdeset godina, ali su oči bile

¹ Rim 753. godina p.n.e, nekadašnji Lacio

ono što ga je uplašilo. Bile su duboke, upale, mračne. Ni sam u tom trenutku nije umeo da proceni kriju li zlo, tajnu, bol, ili to sve zajedno.

„Onda? Nisi mi još uvek odgovorio. Koliko koštaš ti?”

U momentu su mu se zatresle ruke. Stisnuo je jače knjigu kako je ne bi ispustio, mada je znao da je to nemoguće. Knjiga i on kao da su svakog trenutka zaista, kako je neznanka rekla, postajali jedno.

„Ako knjiga ne košta ništa, onda joj se ni ja neću naplatiti.”

„Pošteno”, reče neznanka, „knjiga je tvoja. Zbogom.”

Zbunjeno ju je pogledao i zahvalivši joj se uronio je u podnevnu gužvu zelene pijace.

„Muko moja pređi na drugoga!”, progovori neznanka glasno se smejući i iščeze ka suprotnoj strani ulice.

Beograd
02.04.2020.
21:00

Dugo je sedeo u svojoj omiljenoj fotelji gledajući u jednu tačku. Knjigu je čvrsto držao u naručju, pažljivo poput bebe, bojeći se da je otvori. Njegov strah bio je utoliko jači, jer nije umeo da dokuči šta ga je toliko uplašilo.

Pokušavao je da prodre u bit svoje uznemirenosti ne bi li saznao prirodu svog straha. Bilo je tu nekoliko mogućnosti, nekoliko mogućih uzroka koji su mu već nekoliko časova od kako se vratio kući kolali umom.

Način na koji ju je dobio, zatim neobična povezanost sa knjigom, gotovo opsednutost njome, koja je iz časa u čas rasla, postajala nesnosna, čak oporo, slatko-gorka, njen strašan naziv.

Posebno ga je plašila činjenica da u rukama drži možda najstariju knjigu na svetu ili pak činjenica da su u nju utkane sudbine mnogih, pa i sam genetski materijal onih kojih odavno nema, koji su netragom nestali, ali

žive još samo u njoj, njenim koricama, njenim stranicama i priči koju mu još uvek nije ispričala.

„Šta me plaši u vezi tebe, knjigo?“, pitao je naglas klateći se pritom u polugrču napred – nazad.

Bojao se da je sada, napokon nakon što ju je ponovo pronašao ponovo i ne izgubi i ostane bez nje. Gotovo da je bio ubeđen da ju je već držao, možda čak i pisao, samo nije znao kada, gde i šta.

Ponovo je pogledao korice i naziv. Svetlost male, stone lampe koja se nalazila na pisaćem stolu jedva da je dopirala do fotelje gde se trenutno nalazio. Redovi knjiga njegove privatne biblioteke kao da su se uskomešali, i poput listova na granama, njihali u ritmu njegovog klaćenja u fotelji, pokušavajući da ga ohrabre da poput malog deteta koje se tek uči životu napravi svoje prve korake.

Za razliku od tog deteta, Nikola je još uvek ne znajući koračao suprotno od života, ka smrti.

Najzad je skupio hrabrost i otvorio korice. Ponovo su se na prvoj stranici pergamenta, rađene starom tehnologijom, provlačenoj kroz kreč i vodu, a zatim ribanoj, rastegljenoj i osušenoj, ukazao natpis koji je već pročitao na pijaci: Rim, 753. godina p.n.e. Lacio.

753. godina pre nove ere uzimana je za godinu osnivanja Grada Rima u pokrajini Lacijumu.

„Nemoguće je da si toliko stara!“, ponovo se obratio knjizi.

Znao je da mora proveriti njenu starost i autentičnost, ali se u isto vreme bojavao da će ga dokaz koji bude dobio razočarati iako bi se mogao zakleti da je original i da takvi falsifikati ne postoje. Znao je da se u Hrvatskoj u laboratorijama Instituta Ruđer Bošković u Zagrebu, vrši određivanje starosti knjiga i drugih ugljeničnih materijala pomoću izotopa ugljenika.

„Nazvaću ujutru svog dugogodišnjeg prijatelja dr Ivana Čerića koji je tamo zaposlen i zamoliti ga za uslugu. Da, upravo ću to uraditi!”, mislio je.

Okrenuo je još jednu stranicu pročitavši staru latinsku sentencu:

Ave liber! Morituri te salutant!²

Čitao je naglas. Učinilo mu se da se knjiga napinje da udahne vazduh među svoje već vekovima mrtve stranice. Učinilo mu se da se proteže i budi nakon dugog sna. Osećaj nelagode mu se polako vraćao, doduše, mnogo jači nego ranije.

Brzo i nestrpljivo, okrenuo je još jednu stranicu. Nešto lošijim rukopisom, kao da slova nije oblikovala ista osoba, bilo je ispisano:

² Pozdrav, knjigo! Pozdravljaju te oni koji će umreti!

Nosce te ipsum. Quidquid agis, prudenter agas et respice finem. Memento mori. Mors certa, hora incerta.³

U tom trenu, imao je utisak da čitava njegova poluosvetljena soba, radna prostorija, biblioteka, čitav njegov dotadašnji život, njegova dela koja je pisao i izdavao, uzvraćene i neuzvraćene ljubavi, nerođena deca i beskrajna samoća kojom se u starim danima ogrtao, poput jata slepih miševa jure kroz njegovo telo, mračan tunel duše, koji je sačinjen od ljušture koju nikada nije uspevao da ispuni ničim lepšim i vrednijim od puke svrhe postojanja, beskrajnom ljubavlju. Sada se ispred njega nalazilo beskrajno prostranstvo boli, tame i prokletstva, spremnih da ga upiju u sebe i ispune telo sredovečnog čoveka, kletvom i večnim prokletstvom.

„Dugo sam te čekala!”, začuo se iz stranica isprva škriputav, a potom i režeći glas.

U paničnom strahu pokušao je da odbaci knjigu od sebe, ali nije uspevao ni iz trećeg pokušaja. Pogledao je svoje šake koje su gotovo do pola utonule u njene stranice. Pokušao je da vrisne, dozove pomoć, ali glasa nije bilo. Stranice knjige su se iznenada sklopile preko njegovih šaka koje su postale deo nje. Ispod natpisa **“UADA LIBER”**, primetio je da se deo korice izdiže

³ *Upoznaj samoga sebe. Sve što radiš, radi pažljivo i misli na kraj. Seti se smrti. Smrt je sigurna, ali je njen trenutak nesiguran.*

obrazujući omanje lice iz kog su poput žeravica sijala dva preteća crvena oka.

„Dugo sam te čekala!”, oglasila se ponovo. „Najzad će tvoj život dobiti svrhu. Spoznanjem sebe samog spoznaćeš najpre život, a potom i mnoštvo smrti kojima ćeš od sada živeti. Postaćeš deo mene i knjige, još jedno slovo u nizu večnosti. Naučićeš da je trebalo živeti i radovati se životu. Imao si sve, ali ne i svrhu. Pošto ti nisi pronašao nju, ona je odlučila da pronađe tebe. Ne mogu te naučiti životu, jer to mrtvi ne mogu. Naučiću te smrti, pa ćeš na osnovu smrti koje proživiš naučiti da ceniš život koji ti je dat.”

Uzalud se otimao i koprcao poput ribe na suvom. Čudna prilika ga je lagano poput zmiје usisavala i gutala, smeštajući ga u stranice knjige, koje će ga povesti stazama satkanim od zla do njegovog uskrsnuća ili konačnog uništenja duše i psihe.